

Підсумки діяльності кредитних установ у 2009 році

Станом на 31.12.09 до Державного реєстру фінансових установ було внесено інформацію про 816 кредитних установ (табл. 1), у тому числі про:

- 755 кредитних спілок;
- 32 інші кредитні установи;
- 29 юридичних осіб публічного права.

Таблиця 1

Кількість кредитних установ у Державному реєстрі фінансових установ

Реєстрація кредитних установ	2005	2006	2007	2008	2009
Кількість кредитних установ на кінець року, в т.ч.	725	781	834	878	816
кредитних спілок	723	764	800	829	755
інших кредитних установ	2	3	7	20	32
юридичних осіб публічного права	0	14	27	29	29
Виключено протягом року з Держреєстру, в т.ч.	12	8	28	14	90
кредитних спілок	12	8	28	13	89
інших кредитних установ	0	0	0	1	1
юридичних осіб публічного права	0	0	0	0	0
Включено протягом року до Держреєстру, в т.ч.	114	64	81	52	28
кредитних спілок	113	49	64	42	15
інших кредитних установ	1	15	4	10	13
юридичних осіб публічного права	0	0	13	0	0

Кількість кредитних установ протягом 2005-2008рр. продовжувала постійно збільшуватися, проте в 2009 році, порівняно з даними попереднього року, їх кількість зменшилася на 62 одиниці або на 7%. Це пояснюється, перш за все, наслідками проявів фінансової кризи – істотним погіршенням платоспроможності кредитних установ, і у результаті чого посилювався контроль з боку Держфінпослуг, зокрема, вжиття заходів до кредитних установ, які систематично не виконували заходів впливу, що раніше застосовувалися до них Держфінпослуг.

Разом із зменшенням кількості кредитних установ у 2009 році порівняно з попередніми періодами відбувається й уповільнення рівня ділової активності та значне зниження темпів приросту показників діяльності кредитних установ.

Результати діяльності кредитних установ за 2009 рік та динаміка основних показників діяльності кредитних установ за 2007-2009рр. наведені в табл. 2.

Динаміка основних показників діяльності кредитних установ

Кредитні установи	Станом на 31.12.07	Станом на 31.12.08	Станом на 31.12.09	Темпи приросту, %	
				станом на 31.12.08/ станом на 31.12.07	станом на 31.12.09/ станом на 31.12.08
Кредитні спілки					
Кількість зареєстрованих кредитних спілок (на кінець періоду)	800	829	755	3,6	-8,9
Кількість членів КС (тис. осіб)	2 391,6	2 669,4	2 190,3	11,6	-17,9
Кількість членів КС, які мають внески на депозитних рахунках на кінець періоду (тис. осіб)	245,3	164,0	117,0	-33,1	-28,7
Кількість членів КС, які мають діючі кредитні договори (тис. осіб)	561,5	578,1	423,6	3,0	-26,7
Загальні активи (млн. грн.)	5 261,0	6 064,9	4 218,0	15,3	-30,5
Кредити, надані членам КС (залишок на кін. періоду) (млн. грн.)	4 512,3	5 572,8	3 909,1	23,5	-29,9
Внески членів КС на депозитні рахунки (залишок на кін. періоду) (млн. грн.)	3 451,3	3 951,1	2 959,3	14,5	-25,1
Капітал (млн. грн.)	1 552,0	1 714,0	765,8	10,4	-55,3
Інші кредитні установи					
Кількість зареєстрованих кредитних установ (на кінець періоду)	7	20	32	185,7	60,0
Загальні активи (млн. грн.)	1 138,9	3 253,5	3 092,1	185,7	-5,0
Капітал (млн. грн.)	25,2	168,7	719,4	569,4	326,4
Обсяг виданих кредитів на звітну дату (млн. грн.)	1 151,5	2 901,0	1 805,4	151,9	-37,8
Юридичні особи публічного права					
Кількість зареєстрованих юридичних осіб публічного права (на кінець періоду)	27	29	29	7,4	0,0
Загальні активи (млн. грн.)	1 931,1	3 269,9	4 513,2	69,3	38,0
Капітал (млн. грн.)	262,8	460,2	494,8	75,1	7,5
Обсяг виданих кредитів на звітну дату (млн. грн.)	1 865,4	2 898,2	2 561,7	55,4	-11,6

Кредитні спілки

Кредитна спілка – неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки.

За результатами звітного періоду, як і раніше, більшість кредитних спілок (392) об'єднувала відносно невелику кількість членів – до 1000 осіб. Так, станом на 31.12.09 розподіл за кількістю членів кредитних спілок зображено на рис. 1.

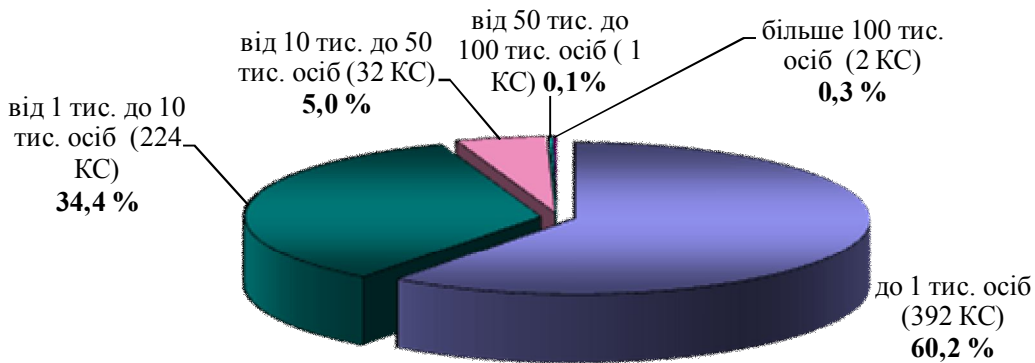

Рис. 1. Групування кредитних спілок за кількістю членів станом на 31.12.09 (за даними, поданими 651 кредитною спілкою)

Станом на 31.12.09 **кількість членів кредитних спілок** становила **2 190,3 тис. осіб**, з яких 423,6 тис. осіб, або 19,3 % – члени КС, які мають діючі кредитні договори, та 117,0 тис. осіб (5,3 %) – члени спілок, які мають внески (вклади) на депозитних рахунках (рис. 2).

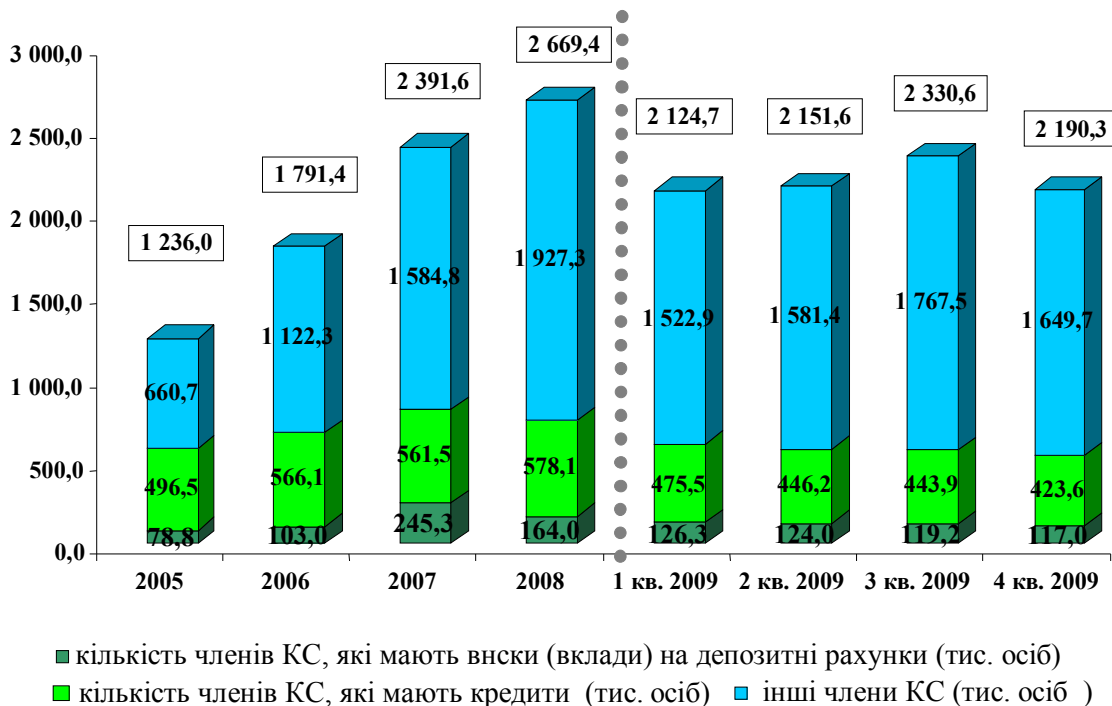

Рис. 2. Динаміка кількості членів кредитних спілок у 2005-2009 рр.

На фоні загального зростання кількості членів кредитних спілок (з 1,2 млн. осіб у 2005 році до 2,2 млн. осіб у 2009 році) **частка громадян, які мають внески (вклади) на депозитні рахунки у КС, є незначною – за аналізований період вона зменшилася з 245,3 тис. осіб до 117,0 тис. осіб.**

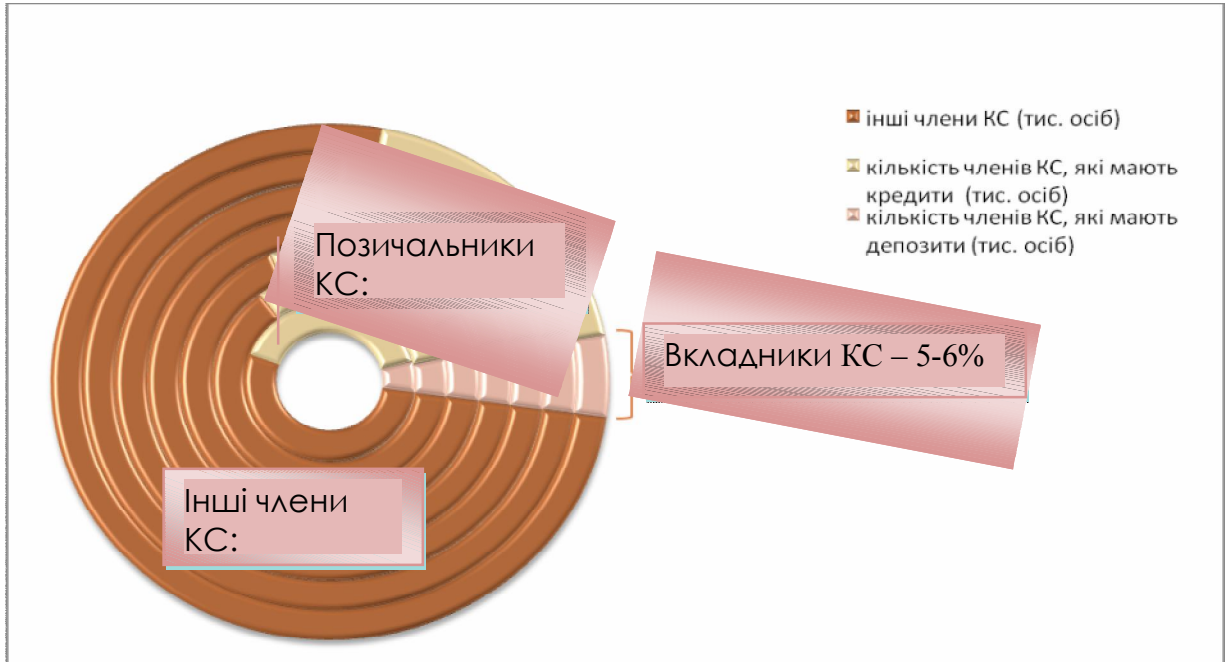

Рис.3 Вплив членів кредитних спілок на прийняття управлінських рішень, 2005-2009 рр.

Частка членів КС, які не є вкладниками, протягом 2005-2009 рр. складала 94-95%. Водночас, такі члени КС мають вирішальну кількість голосів та безпосередній вплив на прийняття управлінських рішень, у тому числі не на користь вкладників.

У цілому система кредитних спілок України станом на 31.12.09 демонструвала зниження показників діяльності в порівнянні з минулими періодами (рис. 4).

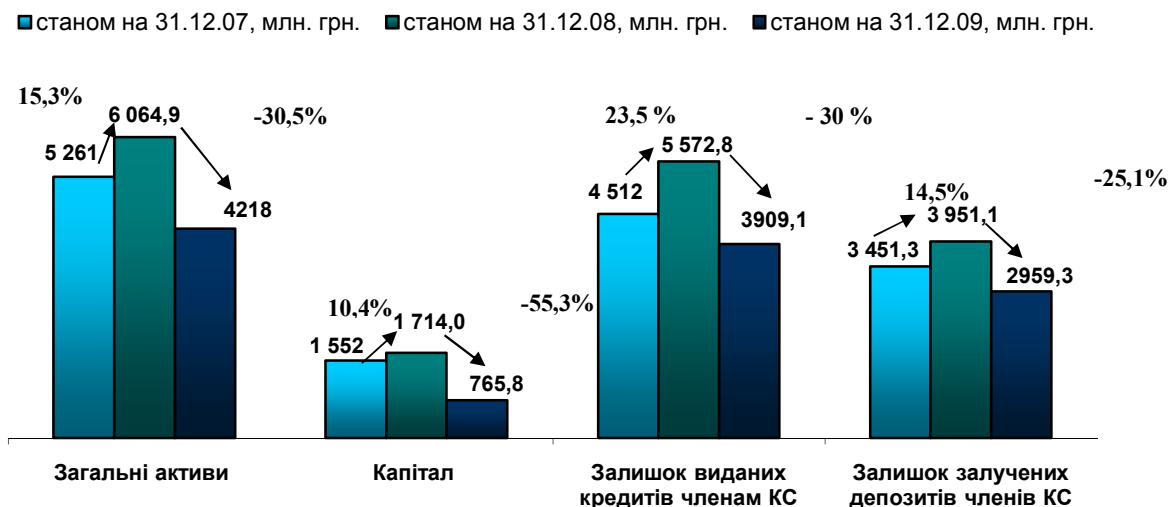

Рис.4. Динаміка основних показників діяльності кредитних спілок у 2007-2009рр.

Загальний **обсяг активів** кредитних спілок станом на 31.12.09 становив **4 218 млн. грн.** і порівняно з аналогічним періодом 2008 року зменшився на **30,5%** (станом на 31.12.08 становив 6 064,9 млн. грн.).

Загальний обсяг капіталу кредитних спілок станом на 31.12.09 становив **765,8 млн. грн.** Найбільшу питому вагу в його структурі становив пайовий капітал (815,6 млн. грн.).

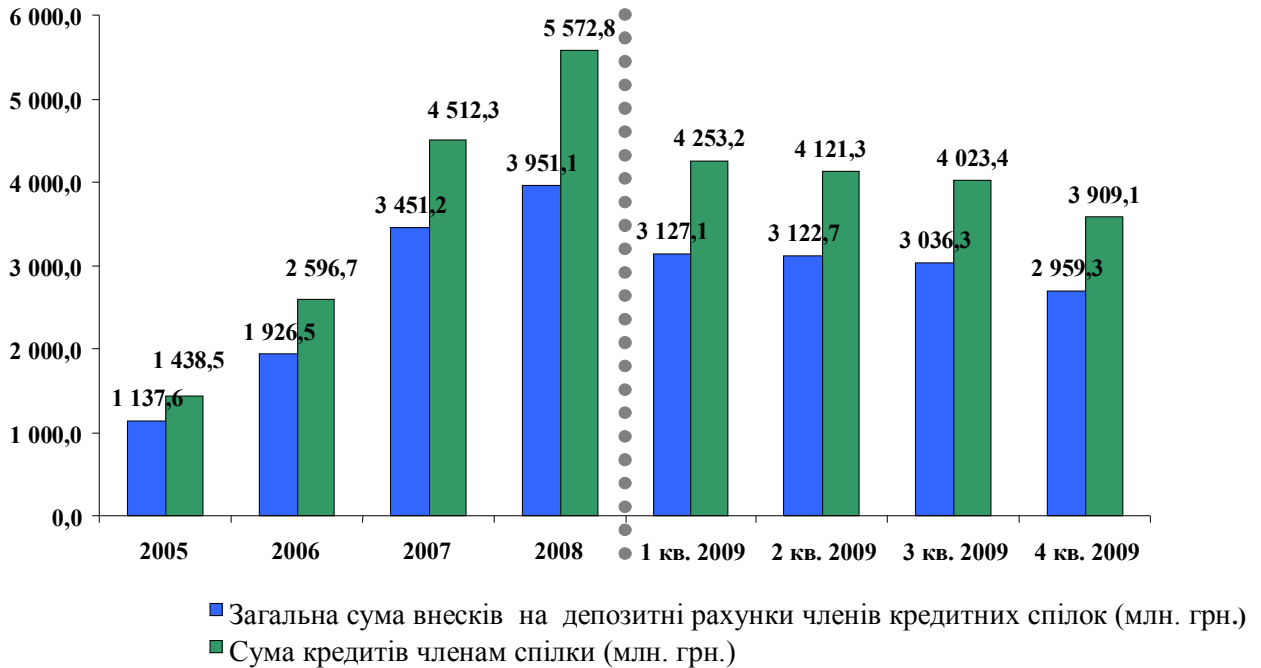

Рис. 5. Динаміка кредитування та залучення внесків членів кредитних спілок у 2005-2009 рр.

Станом на 31 грудня 2009 року в порівнянні з початком 2009 року **внески (вклади) членів кредитних спілок на депозитні рахунки зменшились на 25 %** (до 2 959,3 млн. грн.); **кредити**, надані членам кредитних спілок, **зменшились на 30%** (до 3 909,1 млн. грн.).

Загальна сума заборгованості **423,6 тис. членів** кредитних спілок, які мали діючі станом на 31.12.09 кредитні договори, становила **3 909,1 млн. грн.**, тобто в середньому кожен член - позичальник кредитної спілки на кінець періоду мав 9,2 тис. боргу по кредиту.

Загалом, кредитування кредитними спілками своїх членів збільшувалося кожного року. Однак в 2009 році на 65% скоротився обсяг кредитних операцій порівняно з 2008 роком, а залишок виданих кредитів членам кредитних спілок на кінець періоду – на 30%.

Панічні настрої серед вкладників кредитних спілок на початку фінансової кризи спричинили масовий відтік депозитів: за період 2008-2009 рр. кількість вкладників зменшилась на 52,3% з 245,3 до 117 тис. осіб, у той час, як кількість позичальників зменшилась на 24,6% з 561,5 до 423,6 тис. осіб., що спричинило дисбаланс кредитного та депозитного портфелів.

Залучення внесків (вкладів) на депозитні рахунки кредитними спілками

продовжувалося в 2009 році у зв'язку зі значним перевищенням доходності вкладів (вищими відсотковими ставками) порівняно з банками. У **2009 році середньозважена % ставка склала:**

	за депозитами	за кредитами
у банківській системі	12,8%	17,8%
у кредитних спілках	25%	36,4%

Залучені на таких умовах ресурси за рішенням керівництва кредитних спілок використовувалися в спекулятивних операціях, які мали місце переважно з нерухомістю та землею, що і стало однією з головних причин кризи в системі кредитної кооперації.

Динаміка кредитування КС своїх членів зображена на рис.6.

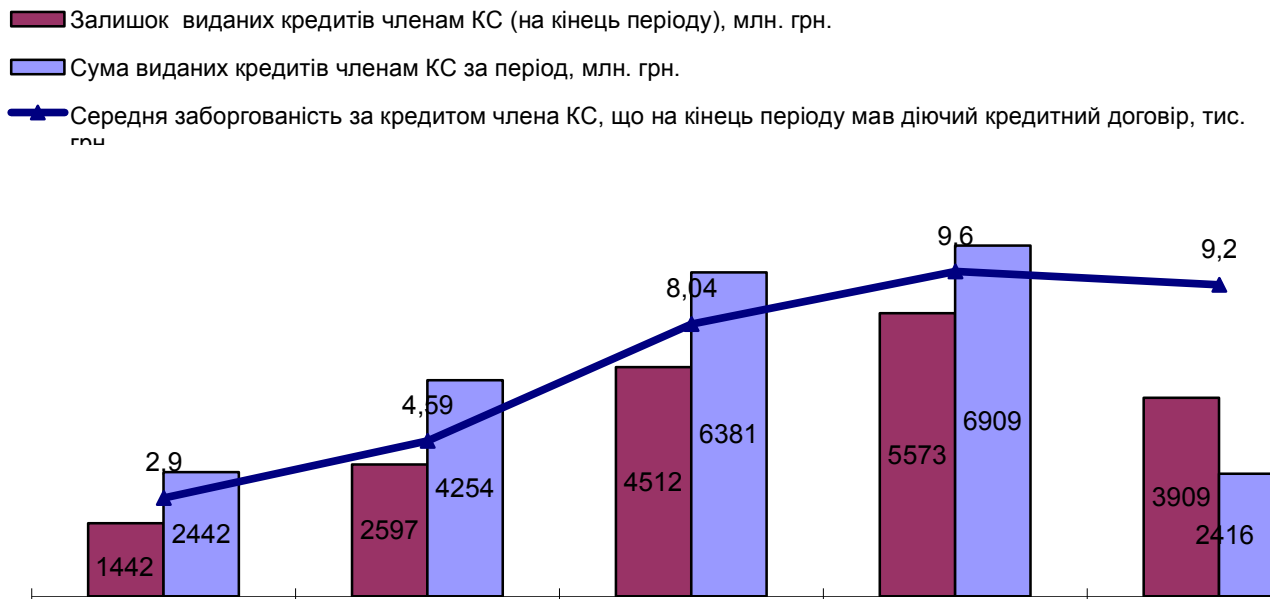

Рис.6. Динаміка кредитування кредитними спілками своїх членів у 2005-2009р.р.

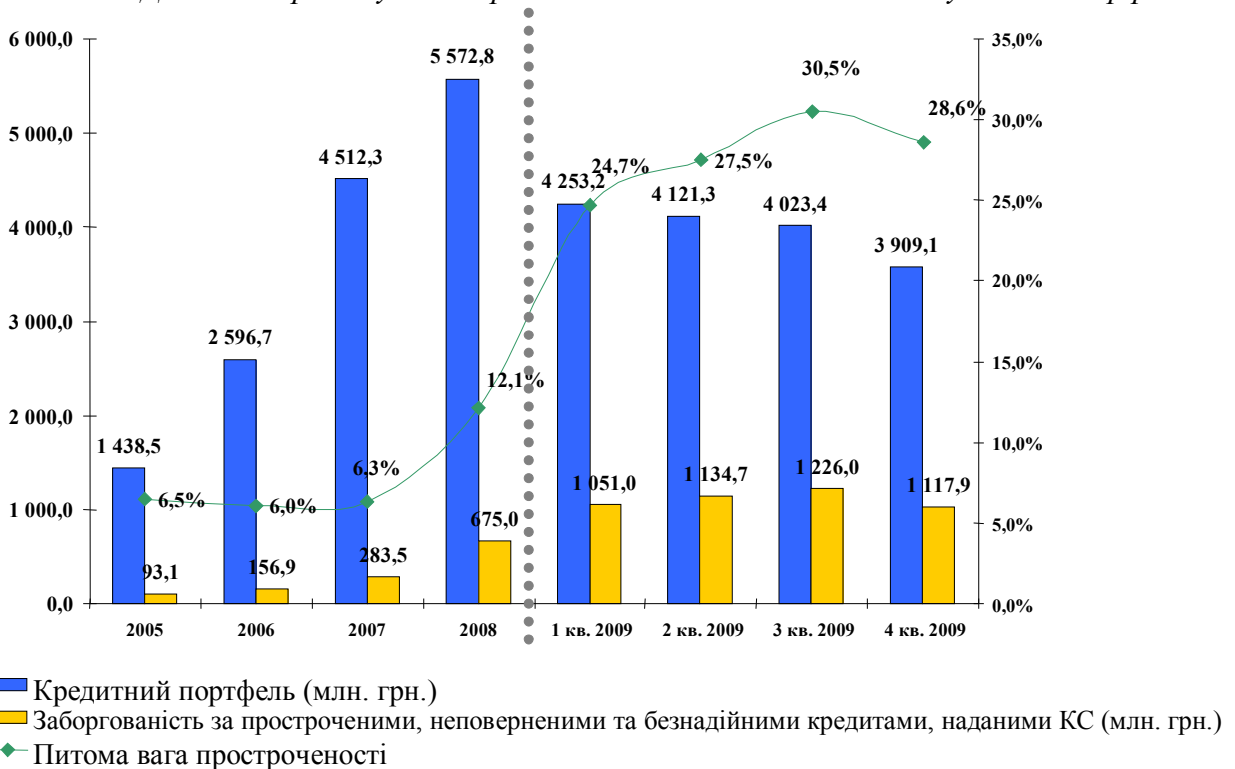

Рис. 7. Питома вага прострочених кредитів у кредитному портфелі КС у 2005 – 2009рр.

Характерною ознакою нинішньої ситуації в кредитно-фінансовій системі є те, що позичальники мають великі обсяги заборгованості перед кредитними спілками. Останнім надзвичайно важко розв'язати таку проблему традиційними методами - працюючи індивідуально з кожним конкретним проблемним кредитом, оскільки чисельність боржників вимірюється сотнями, а іноді й тисячами. Зважаючи на такі обставини, кредитні спілки активно користуються послугами колекторських компаній, бюро та агенств.

Незважаючи на значне скорочення обсягів кредитування кредитними спілками, як і в попередні роки, найбільший попит мають споживчі кредити, частка яких складає 39 %, або 1 538 млн. грн. (рис. 8). Значну частку мають комерційні кредити та кредити, видані на інші потреби. Кредитування ведення селянських та фермерських господарств, як і в попередні періоди, має незначну частку в загальному обсязі виданих кредитів.

Загалом структура кредитів за видами не зазнала великих змін. Кредитні спілки, враховуючи низьку платоспроможність позичальників, значно зменшили обсяги кредитування, ввели більш жорсткі умови для надання кредитів та санкції в разі неповернення їх позичальниками.

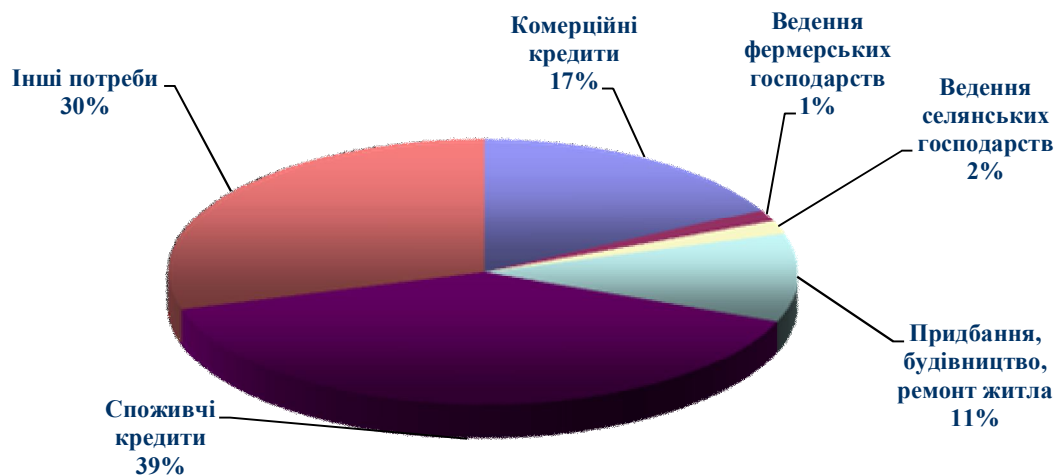

Рис. 8. Структура кредитів за видами станом на 31.12.09.

На кінець 2009 року сума **внесків (вкладів) членів кредитних спілок на депозитні рахунки становила 2 959,3 млн. грн.** та суттєво зменшилася з початком 2009 року – на 25 % (рис. 9).

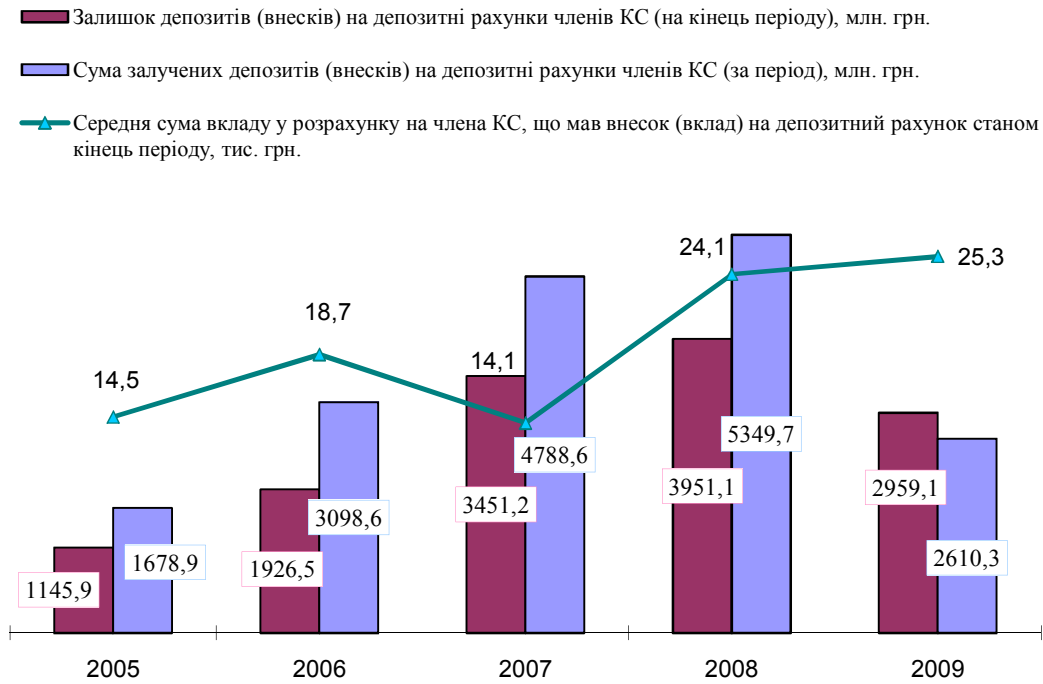

Рис.9. Динаміка залучення внесків членів кредитних спілок на депозитні рахунки у 2005-2009р.р.

За строковістю повернення, як і в попередньому році, найбільша частка всіх кредитів (58,4%) – отримана на строк від 3 до 12 місяців. Найменшим попит мають короткострокові кредити зі строком повернення до 3 місяців (2,5% від загального обсягу виданих кредитів станом на 31.12.09).

Найбільший обсяг внесків на депозитні рахунки (54,4%) було залучено на період від 3 до 12 місяців, меншу частку (5,4%) складають внески (вклади) на депозитні рахунки членів кредитної спілки строком до 3 місяців (рис. 10).

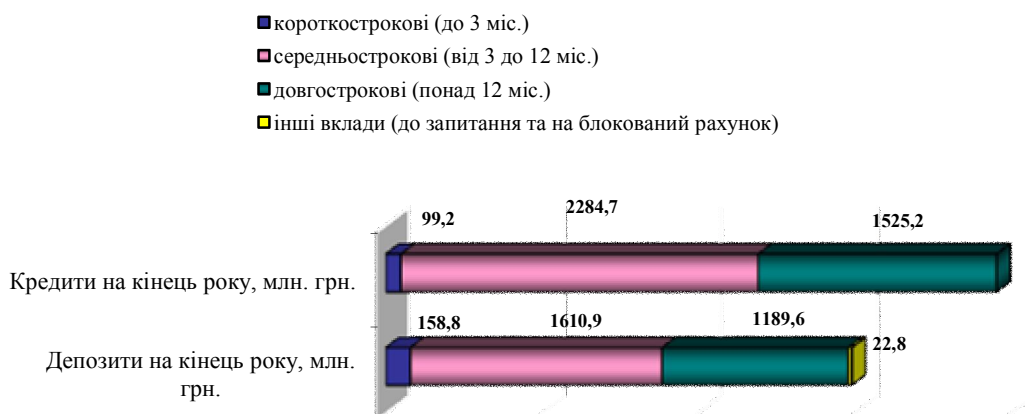

Рис. 10. Розподіл кредитів та депозитів за строками повернення станом на 31.12.09

Динаміка надання фінансових послуг за термінами їх погашення, зображена на рис. 10, частково пояснює неспроможність кредитних спілок розраховуватися за своїми зобов'язаннями в строк. Це пов'язано, насамперед, з перевищенням короткострокової кредиторської заборгованості кредитної спілки над короткостроковою дебіторською заборгованістю, а саме: обсяг залучених внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки з терміном погашення до 3-х місяців перевищував обсяг наданих членам кредитних спілок кредитів з аналогічними термінами погашення.

Частка кредитів, наданих членам кредитних спілок з терміном погашення понад 12 місяців, в структурі кредитного портфеля становить більше 50%. Це призвело до зменшення оборотних коштів та зниження ліквідності кредитних спілок.

Зважаючи на досить широкий діапазон середньозважених відсоткових ставок за кредитами членам кредитних спілок, можна стверджувати, що значна кількість кредитних спілок (219 із 651 кредитної спілки, що подали дані), надають кредити за середньозваженою ставкою в межах від 40,1 до 50% річних (табл. 3). Більше половини всіх кредитних спілок надають своїм членам кредити за відсотковою ставкою в межах від 30,1% до 50% річних.

Таблиця 3

Розподіл кредитних спілок за середньозваженими відсотковими ставками за кредитами своїм членам станом на кінець 2009 року

Інтервали відсоткових ставок	Кількість кредитних спілок	Частка від загальної кількості кредитних спілок, %
До 10%	10	1,5%
10,1-20%	19	3,0%
20,1-30%	65	10,0%
30,1-40%	183	28,1%
40,1-50%	219	33,6%
50,1-60%	95	14,6%
60,1-70%	41	6,3%
70,1-80%	8	1,2%
80,1% і більше	11	1,7%
Разом*	651	100,0%

**(за даними, поданими 651 кредитною спілкою)*

Основні показники діяльності кредитних спілок у розрізі регіонів України наведено в таблиці 4. Так, лідерами за обсягом наданих кредитів є кредитні спілки, зареєстровані в Одеській області та в місті Києві.

Найбільша кількість кредитних спілок здійснює діяльність з надання фінансових послуг у м. Києві (72), Луганській (52), Донецькій (44), Одеській (38), Черкаській (35), Львівській (32) та Харківській (31) областях.

За кількістю членів кредитних спілок лідером є Одеська область – 527 883 осіб, або 24,1% від загальної кількості по Україні, в тому числі 45 616 (10,8%) осіб мають чинні кредитні договори. Основні показники діяльності кредитних спілок цього регіону також є вищими у порівнянні з іншими регіонами України. Так, залишки по наданих кредитах по Одеській області склали 765,6 млн. грн. (19,6%), залишки по внесках (вкладах) на депозитні рахунки – 843,9 млн. грн. (28,5%).

Таблиця 4

Основні показники діяльності кредитних спілок у 2009 році в розрізі регіонів України*

Регіон	Кількість КС, що подали звітні дані	Загальні активи КС, млн. грн.	Кількість членів КС, осіб	Кредити, надані членам кредитної спілки**, млн. грн.	Кількість членів КС, які мають діючі договори кредитів, осіб	Внески (вклади) на депозитних рахунках членів КС**, млн. грн.	Кількість членів КС, які мають внески (вклади) на депозитні рахунки, осіб
м. Київ	72	860,7	179 799	800,2	53 778	425,8	11 543
Одеська обл.	38	842,8	527 883	765,6	45 616	843,9	24 317
Черкаська обл.	35	296,6	91 529	269,6	18 485	206,1	10 042
Донецька обл.	44	270,1	210 253	265,8	43 091	229,0	10 588
Харківська обл.	31	257,3	85 000	181,1	12 545	126,7	2 434
Луганська обл.	52	164,1	117 553	162,7	24 694	127,3	6 785
Закарпатська обл.	22	149,7	120 114	144,6	33 909	96,5	5 214
Запорізька обл.	25	137,9	61 272	126,6	12 377	87,3	3 204
Львівська обл.	32	147,1	206 047	115,5	34 031	80,9	5 925
АР Крим	22	115,6	15 609	110,4	3 924	76,7	3 669
Вінницька обл.	13	104,0	52 674	102,7	18 925	86,1	2 587
м. Севастополь	16	60,7	11 598	60,4	3 226	30,5	759
Інші регіони	249	811,4	510 986	804,0	119 026	542,5	29 910
В цілому по Україні*** (відповідно до поданих звітних даних)	651	4 218,0	2 190 317	3 909,1	423 627	2 959,3	116 977

* всі показники діяльності кредитних спілок наведені на кінець періоду (станом на 31.12.09)

** зазначені показники відображають залишки на кінець періоду (станом на 31.12.09)

*** за даними, поданими 651 кредитною спілкою

Інші кредитні установи

Кредитна установа – фінансова установа, яка відповідно до Закону України „Про державне регулювання ринків фінансових послуг” має право за рахунок залучених коштів надавати фінансові кредити на власний ризик.

Активи інших кредитних установ станом на 31.12.09 становили **3 092,1 млн. грн.**, порівняно з аналогічним періодом попереднього року зменшилися на 5 % (станом на 31.12.08 становили 3 253,5 млн. грн.).

Капітал інших кредитних установ збільшився втричі і станом на 31.12.09 дорівнює **719,4 млн. грн.** (станом на 31.12.08 – 168,7 млн. грн.). Залишок виданих кредитів іншими кредитними установами станом на 31.12.09 становив **1 805,4 млн. грн.**

Основні показники діяльності кредитних установ та їх динаміка зображені на рис. 11.

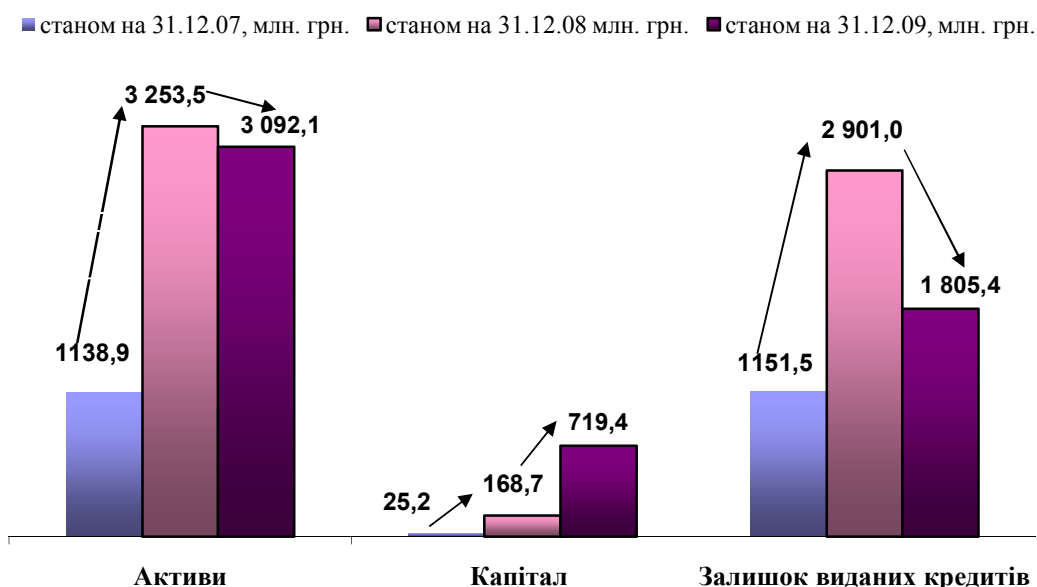

Рис.11. Динаміка основних показників діяльності кредитних установ

Стрімке зростання активів кредитних установ та обсягів кредитування станом на 31.12.08 порівняно з аналогічним періодом 2007 року (станом на 31.12.07) пов'язаний, перш за все, із зростанням кількості зареєстрованих установ, а також появою на ринку фінансових послуг великих „гравців”, основним напрямком кредитної діяльності яких стало автокредитування.

Динаміка основних показників діяльності кредитних установ станом на 31.12.09 показує зростання і надалі рівня ділової активності та темпів приросту показників діяльності кредитних установ. Кількість зареєстрованих кредитних установ збільшилася на 60 % і станом на 31.12.09 становить 32 кредитні установи (станом на 31.12.08 становила 20 кредитних установ). Зменшилися обсяги кредитування кредитними установами в основному через низьку платоспроможність позичальників.

Юридичні особи публічного права

Фінансова установа - юридична особа публічного права – фінансова установа, яка створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування й уповноважена надавати фінансові послуги.

Активи **юридичних осіб публічного права** станом на 31.12.09 становили **4 513,2 млн. грн.**, що свідчить про їх зростання на 38% порівняно з аналогічним періодом 2008 року (станом на 31.12.08 становили 3269,9 млн. грн.).

Залишок виданих юридичними особами публічного права кредитів станом на 31.12.09 склав **2 561,7 млн. грн.**

Діяльність фінансових установ - юридичних осіб публічного права має тенденцію до збільшення активів, капіталу та обсягів кредитування. Наочно це простежується на рис. 12.

■ станом на 31.12.07, млн. грн. ■ станом на 31.12.08 млн. грн. ■ станом на 31.12.09, млн. грн.

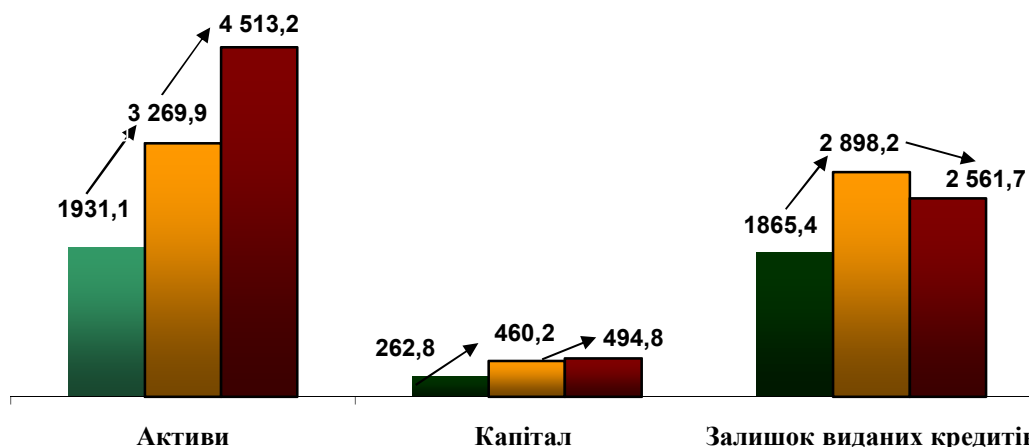

Рис. 12. Динаміка основних показників діяльності юридичних осіб публічного права

Постійне зростання пояснюється, перш за все, випуском юридичними особами публічного права цінних паперів та розміщенням емітованих цінних паперів. Саме емісія цінних паперів сприяла постійному зростанню не лише активів, але й інших показників діяльності, які безпосередньо пов'язані з випуском. Залучені від розміщення кошти спрямовані юридичними особами публічного права на виконання своїх статутних завдань. Таким чином, збільшуються і обсяги виданих кредитів, станом на 31.12.09 залишок виданих кредитів становив 2 561,7 млн. грн., що на 11,6 % менше показника минулого року (станом на 31.12.08 склав 2 898,2 млн.грн.).

У цілому, інші кредитні установи та фінансові установи – юридичні особи публічного права поступово і впевнено займають своє місце на ринку фінансових послуг. Динаміка основних показників діяльності свідчить про їх розвиток та попит на фінансові послуги, які надаються зазначеними установами.